

ХИЛ ОРЧМЫН ХУДАЛДАА, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

*Р.Оюун**

Монгол Улсын Засгийн газраас дэвшүүлсэн эдийн засаг, санхүүгийн салбар дахь тогтворжилтыг бататган хувийн хэвшил, технологийн шинэчлэлд тулгуурласан бүтцийн өөрчлөлтийг гүнзгийрүүлж экспорт, гадаадын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэн эдийн засгийн өсөлтийг хангах зорилтыг хэрэгжүүлэхэд үйлдвэрлэл, хөдөө аж ахуй, үйлчилгээний салбарыг дэмжиж экспортыг нэмэгдүүлэх хүрээнд эдийн засаг, худалдааны чөлөөт бүс байгуулах бодлогыг үргэлжлүүлж өргөтгөх талаар тодорхой арга хэмжээ төлөвлөн хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна.

Гадаад худалдааны талаар ойрын жилүүдэд баримтлах бодлогод эдийн засгийн болон чөлөөт бүсүүд, үйлдвэрлэл, технологийн парк байгуулах зэрэг томоохон төслүүдийг хэрэгжүүлсний дүнд манай орны гадаад худалдааны эргэлтийн хэмжээг 2008 он гэхэд 1.5 дахин өсгөх зорилтыг дэвшүүлэн ажиллаж байна. (2000 онд Монгол Улсын гадаад худалдааны нийт эргэлт 1150.3 сая ам.доллар, үүнээс экспорт 535.8 сая ам.доллар, импорт 614.5 сая ам.доллар, 2004 онд нийт гадаад худалдааны эргэлт 1864.9 сая ам.доллар, экспорт 853.3 сая ам.доллар, импорт 1011.6 сая ам.долларт хүрсэн. 2000 онтой харьцуулбал 2004 онд өсөлт 62% болжээ)

Дээрх зорилтыг хэрэгжүүлэхэд Монгол Улс хоёр хөрш орнуудтай байгуулсан худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааг улам гүнзгийрүүлэх боловсронгуй болгох шаардлагатай юм.

1. Монгол Улс, ОХУ-ын хоёр талын худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны талаар

Монгол Улс Оросын Холбооны Улстай харилцах асуудлыг гадаад бодлогынхоо тэргүүлэх ач холбогдолтой чиглэлийн нэг гэж үзэж гадаад бодлогын үзэл баримтлалд тусгасан бөгөөд аль нэг орныг ерөөсгөлөөр дагалгүйгээр харилцааны тэнцвэрийг хангах, дэлхийн олон улстай харилцаа, хамтын ажиллагаагаа өргөжүүлэх талаар идэвхитэй үйл ажиллагаа явуулж байна.

*Р.Оюун - УХЯ-ны Худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, бодлого зохицуулалтын газрын ахлах мэргэжилтэн

1993 оны 1 дүгээр сард байгуулсан Монгол Улс, ОХУ-ын найрсаг харилцаа, хамтын ажиллагааны тухай Гэрээ нь өнөөгийн харилцааны эрх зүйн шинэ үндэс болсон бол 1991 онд Монгол-Оросын худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны тухай Хэлэлцээр, Худалдаа, эдийн засаг, шинжлэх ухаан техникийн талаар хамтран ажиллах Монгол-Оросын Засгийн газар хоорондын Комисс байгуулах тухай Хэлэлцээр, 1995 онд хөрөнгө оруулалтыг хөхиүлэн дэмжих, харилцан хамгаалах тухай Хэлэлцээр болон орлого ба хөрөнгийн татварыг давхардуулж ногдуулахгүй байх тухай засгийн газар хоорондын хэлэлцээрүүдийг тус тус байгуулснаар энэ салбарын эрх зүй, зохион байгуулалтын үндэс шинэчлэгдэн тавигдсан юм.

1992 онд Монгол-Оросын Засгийн газар хоорондын Комиссын анхдугаар хуралдааныг Улаанбаатар хотноо зохион байгуулснаас хойш тус Комисс 10 удаа хуралдаж, тус хоёр улсын худалдаа, эдийн засаг, шинжлэх ухаан-техникийн хамтын ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлэх, тулгамдсан асуудлуудыг цаг тухай бүрт нь хэлэлцэн шийдвэрлэх талаар тодорхой арга хэмжээ авч ирсэн болно.

Монгол-Оросын Засгийн газар хоорондын Комиссын үйл ажиллагааны хүрээнд Бүс нутаг, хил орчмын хамтын ажиллагааны асуудал хариуцсан дэд комисс ажиллан өнгөрсөн хугацаанд дөрвөн удаа хуралдаж хил худалдаа, бүс нутгийн хамтын ажиллагааны тулгамдсан асуудлыг хэлэлцэн хоёр орны бизнесийн хүрээнд бодит дэмжлэг үзүүлэх талаар тодорхой алхмууд хийсэн байна.

А/ Гадаад худалдааны талаар

Монгол Улс, ОХУ-ын хоорондын худалдааны нийт эргэлт 2004 онд 354.6 сая ам.доллар болж урьд оноос 15 хувиар өссөнөөс экспорт 18.1 сая ам.доллар болж буурсан бол импорт 336.5 сая ам.доллар болж нэмэгдсэн байна.

Монгол Улсын ОХУ-тай хийж буй хоёр талын барааны худалдааны эргэлт 1995 он болон 1999-2004 онд дараах байдалтай байна.

	1995	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Нийт бараа эргэлт /сая ам.доллар/ Үүнд:	276,9	198,0	251,3	270,8	285,6	306,6	354,6
- экспорт	68,9	48,2	45,1	44,9	48,0	41,2	18,1
- импорт	208,0	149,8	206,2	225,9	237,6	265,4	336,5
- тэнцэл	-139,1	-101,6	-161,1	-181,0	-189,6	-224,2	-318,4
Нийт бараа эргэлтэнд ОХУ-ын эзлэх хувь	31,1%	20,5%	23,2%	25,7%	23,1%	21,6%	19,0
Үүнээс: - экспорт	13,2%	13,4%	9,6%	10,1%	9,2%	6,2%	2,1
- импорт	50,1%	29,2%	33,5%	37,7%	34,4%	32,6%	33,3

Сүүлийн 5 жилийн байдлаас харахад манай гадаад худалдааны нийт бараа эргэлтэд ОХУ-ын эзлэх хувийн жин буурсаар байна. ОХУ-аас импортлож байгаа бараа, материал үнийн дүнгээр нэмэгдэж, Монголын экспорт тоо болон үнийн дүнгээр буурсаар байгаа нь тус улстай хийж буй худалдааны тэнцлийн алдагдал улам өсөх хандлагатай байна. Монголын экспортын барааны нэр төрөл цөөн, экспортод гол байр суурь эзлэх мах, махан бүтээгдэхүүнд хорио цээрийн арга хэмжээ ногдуулсан, ноос, арьс ширэн эдлэлд Оросын талын ногдуулах гаалийн татвар, НӨАТ-ын хэмжээ их ОХУ-ын төмөр замаар ачаа бараа тээвэрлэх тариф болон бусад зардал нэмэгдсэн зэргээс шалтгаалсан байна.

Монголын уламжлалт бараа болох мах, малын дайвар бүтээгдэхүүн, хивс, ноос, ноосон эдлэл, арьс шир болон түүгээр хийсэн бүтээгдэхүүн Оросын зах зээлийн татвар өндөр байгаагаас тэр бүр экспортод гарч чадахгүй байна.

Б/ Хөрөнгө оруулалтын талаар

2004 оны байдлаар манай улсад ОХУ-ын 412 компани 36,1 сая ам.долларын хөрөнгө оруулалт хийжээ.

1999-2004 онд ОХУ-аас хөрөнгө оруулалтыг салбаруудаар харуулбал дараах байдалтай байна.

№	Салбар	Нийт хөрөнгө оруулалт мян/ам.долл	Компаний тоо 1991-2004	1995	1999	2000	2001	2002	2003	2004
1	Худалдаа нийтийн хоол	2,499	99	0	14	4	17	13	14	13
2	Үйлдвэрлэл	5,492	55	6	9	2	2	3	4	2
3	Геологи, уул уурхайн эрэл хайгуул, судалгаа олборлолт	9,222	49	7	10	3	5	1	4	3
4	Хүнсний бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл	4,012	34	3	9	4	1	1	3	1
5	Тээвэр	2,207	21	9	1	1	0	0	0	1
6	ХАА,газар тариалан, МАА	823	16	1	5	0	1	0	0	-
7	Эрчим хүч	1,009	14	2	0	2	0	1	0	2
8	Хөнгөн үйлдвэр	802	14	3	1	2	1	1	0	2
9	Бусад	10,041	110	6	10	12	10	16	21	11
	Бүгд компаний тоо		412	37	59	30	37	36	46	35
	Бүгд /мянг.ам.доллар/	36,107		6,375	1,407	2,404	5,702	1,566	2,533	2,149

Манай улсад өнөөдрийн байдлаар гадаадын 73 орны хөрөнгө оруулалт орж ирээд байгаагаас ОХУ 6 дугаар байранд орж байна.

ОХУ-ын хөрөнгө оруулалтыг судалж үзэхэд манай улсад хөрөнгө оруулагчдын дийлэнх нь жижиг дунд үйлдвэрлэгчид, хувь хүмүүс байгаа ба тэдгээрийн хөрөнгө мөнгөний чадавхи сул дорой байгаа нь ажиглагдаж байна.

Уул уурхай, банкны салбарт хөрөнгө оруулсан компаниудаас бусад салбарт хөрөнгө оруулсан Оросын компаниуд дорвитой үйл ажиллагаа явуулдаггүй, байгуулагдсанаасаа хойш 3-4 жилийн дараа татан буугдаж байна. Үүний гол шалтгаан нь: хөрөнгө оруулалтын орчин, зах зээлийн судалгааг дутуу хийсэн, хууль эрх зүйн мэдлэг дутмаг, хамтран ажиллагчаа оновчтой сонгож чадаагүй, хөрөнгө мөнгөний чадавхи сул зэрэг болно.

Гадаадын бусад орныг бодвол ОХУ-ын хөрөнгө оруулагчдыг манай улсад татах асар их боломж бий гэж үзэж байна. Тухайлбал, хил залгаа, хөрш зэргэлдээ найрсаг орон, олон жилийн хамтын ажиллагааны уламжлалтай, манай улстай агаар, төмөр болон авто замаар шууд холбогдсон, хэл соёлын саад тогтвор бага зэргийг дурьдаж болно.

Монгол, Оросын ажил хэрэгч хүмүүсийн уулзалтуудын үеэр аль аль талаасаа хамтран ажиллах сонирхол, эрмэлзэл их байгаа нь ажиглагддаг ба ялангуяа Оросын жижиг дунд үйлдвэрлэгчид манай татварын систем Оросынхоос илүү таатай, уян хатан гэдгийг тэмдэглэдэг юм. Иймд цаашид ОХУ-тай хөрөнгө оруулалтын талаар хамтран ажиллахдаа дараах чиглэлийг баримтлах нь зүйтэй юм. Үүнд:

- Хоёр талын худалдан авах чадварыг харгалзан голлон жижиг дунд үйлдвэрлэгчдийг түлхүү дэмжих,

- Оросын хөрөнгө оруулагчдыг ахуйн хэрэгцээнд хий хэрэглэх, уул уурхай, барилга, барилгын материалын үйлдвэр, хөнгөн, хүнсний үйлдвэр, аялал жуулчлал, шинжлэх ухааны салбарт түлхүү оруулах бодлого баримтлах,

- Хоёр талын хамтын ажиллагааг хөгжүүлж, хөрөнгө оруулалтын боломжийг сурталчлан таниулах зорилгоор уулзалт, үзэсгэлэн, семинар зэргийг тогтмол зохион байгуулахдаа хил орчмын бүс нутгийн байгууллагыг түлхүү хамруулах нь зүйтэй байна.

В/ Бүс нутгийн хамтын ажиллагаа

Хоёр орны худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагаанд хил орчим, бүс нутгийн хамтын ажиллагаа том үүрэг гүйцэтгэж, ОХУ-тай хийж байгаа худалдааны 70 орчим хувь нь Оросын субъектуудтай, тухайлбал, Эрхүү, Чита, Кемерово, БН Буриад, Тыва зэрэг муж, улсуудтай хийж байгаа худалдаа эзэлж байна. ОХУ нийлүүлж байгаа барааны хувьд манай том импортлогч бөгөөд импортын 50 гаруй хувийг нефть бүтээгдэхүүн эзэлж байна.

Хил залгаа ОХУ-ын дээрхи субъектуудын ихэнхтэй худалдаа, эдийн засгийн салбарт хамтран ажиллах тухай Протокол байгуулсаны дүнд худалдааны харилцаа нэмэгдэж, бүс нутгийн шууд хамтын ажиллагаа ч өргөжиж байна.

2000 оноос хойшхи хугацаанд Улаанбаатар хотод Эрхүү, Чита муж, БН Буриад Улс, Новосибирск, Красноярск хотуудын Захиргааны төлөөлөгчийн газрууд нээгдэн үйл ажиллагаа явуулж байна. Чита, Новосибирск, Кемерово мужийн амбан захирагч нарын тэтгэлгээр Монголын оюутнууд дээрх хотуудын их, дээд сургуульд суралцаж байна.

Бүс нутаг, субъектуудын бизнесийн төлөөлөгчид Монголд нэг биш удаа ирж уулзалт, үзэсгэлэн зохион байгуулж байна. БНТыва Улс Увс аймагтай хамтран ажиллаж өөрийн төлөөлөгчийн газрыг Улаангомд нээсний зэрэгцээ жил бүр худалдааны яармагийг зохион байгуулж байна.

Цаашид хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд дараах асуудлыг анхаарах. Үүнд:

- Бүс нутгийн хамтын ажиллагааг ДХБ-ын зарчим, нөхцөл, байдалтай уялдуулан харилцан ашигтай байх зарчимд тулгуурлан хөгжүүлэхэд бүх түвшинд тууштай ажиллах,

- Монгол, Оросын бүс нутгийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд хил орчмын ард иргэд харилцан бараа солилцох, чөлөөт худалдаа эрхлэх эрх зүйн үндсийг боловсронгуй болгох асуудлыг зохих түвшинд хэрэгжүүлэх,

- Сибирийн тойргийн субъектуудтэй худалдааг өргөжүүлэх, энэ бүс нутагт экспортлох барааны хэмжээг цаашид нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авах, үүнтэй холбогдуулан Сибирийн бүс нутгийн зах зээл, ялангуяа экспортлогч, импортлогч болон үйлдвэрлэгчдийн зах зээлийн чадавхи, цаашдын хандлагыг нарийвчлан судалж хамтран ажиллах бодлого тодорхойлох,

- Худалдаа, эдийн засгийн чөлөөт бүсүүдийг байгуулж хөгжүүлэхэд ОХУ-ын субъектуудын оролцоог нэмэгдүүлэх, хөрөнгө оруулалтыг татах, улмаар худалдааны эргэлтийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авах,

- ОХУ-тай “Экспорт импортын барааны чанарыг баталгаажуулах, харилцан хүлээн зөвшөөрөх талаар хамтран ажиллах” тухай хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээ авах, зарим нэмэлт өөрчлөлт оруулах талаар ажиллах,

- Мал эмнэлгийн салбарт хамтран ажиллах тухай хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэхийн зэрэгцээ зарим нэмэлт өөрчлөлт оруулах асуудлыг судлан хэрэгжүүлэх,

2. Монгол Улс, БНХАУ-ын хоёр талын худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны талаар

Монгол Улс, БНХАУ-ын хоорондын худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааны эрх зүйн үндсийг зохицуулж буй дараах баримт бичгүүд байгаа билээ. Үүнд:

1. Худалдааны гэрээ (1961)
2. Эдийн засаг, худалдаа, шинжлэх ухаан, техникийн хамтын ажиллагааны хороо байгуулах тухай хэлэлцээр (1989)
3. Худалдааны хэлэлцээр (1991)
4. Монгол, Хятадын нутаг дэвсгэрээр далайд гарах болон буцах, дамжин өнгөрөх тээвэр хийх тухай хэлэлцээр (1991)
5. Хятадын Засгийн газраас Монголын Засгийн газарт зээл олгох тухай хэлэлцээр (1991)
6. Бараа харилцан худалдан авах тухай солилцох захидал (1991)
7. Эдийн засгийн хамтын ажиллагааны тухай хэлэлцээр (1992)
8. Эдийн засаг, шинжлэх ухаан, техникийн хамтын ажиллагааны тухай хэлэлцээр (1992)
9. Гаалийн асуудлаар хамтран ажиллах, харилцан туслах тухай хэлэлцээр (1993)

10. Экспорт, импортын барааны чанарыг баталгаажуулах, харилцан зөвшөөрөх талаар хамтран ажиллах тухай хэлэлцээр (1994)
11. Хил орчмын худалдааны тухай солилцох захидал (1994)
12. Эдийн засаг, техникийн хамтын ажиллагааны тухай хэлэлцээр (1994)
13. Эдийн засаг, техникийн хамтын ажиллагааны тухай хэлэлцээр (1998)
14. Монголд хөнгөлөлттэй зээл олгох тухай ерөнхий хэлэлцээр (1998)
15. Эдийн засаг, техникийн хамтын ажиллагааны тухай хэлэлцээр (1999)
16. Монголд хөнгөлөлттэй зээл олгох тухай ерөнхий хэлэлцээр (2000)
17. Эдийн засаг, техникийн хамтын ажиллагааны тухай хэлэлцээр (2001)

А/ Гадаад худалдааны талаар

Монгол, Хятад хоёр орны хоорондын худалдаа жилээс жилд өсч, цаашид улам өсөх хандлагатай байна.

Монгол Улсын БНХАУ-тай хийж буй хоёр талын барааны худалдааны эргэлт 1995 он болон 1999-2004 онд дараах байдалтай байна.

	1995	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Нийт бараа эргэлт /сая ам.доллар/ Үүнд:	147.0	285.7	400.2	351.7	356.8	448.2	661.3
– экспорт	80.9	208.2	274.4	231.9	217.3	276.7	407.8
– импорт	66.0	77.6	125.8	120.2	139.5	171.5	253.5
– тэнцэл	14.9	130.6	148.6	111.7	77.8	105.2	154.3
Нийт бараа эргэлтэнд БНХАУ-ын эзлэх хувь	15.7	29.5	34.8	30.3	29.4	31.6	35.5
Үүнээс: - экспорт	15.5	45.8	51.2	44.5	41.5	46.1	47.8
- импорт	15.9	15.1	20.5	18.8	20.2	21.8	25.1

Экспортын бүтцээс үзэхэд БНХАУ-д гаргаж буй экспортын бараанд уул уурхайн эрдэс түүхий эд, зэс молибдений баяжмал, угаасан, самнасан ноос, ноолуур болон арьс шир зэрэг бараа дийлэнх хувийг эзэлж байна.

Импортод ахуйн өргөн хэрэгцээний бараа болон жижиг тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгсэл дийлэнхийг эзэлж байна. Цаашид машин механизм, тоног төхөөрөмжийн нийлүүлэлт нэмэгдэх хандлагатай байна.

Монгол Улсад хэрэгжүүлж байгаа зам, барилга, уул уурхайн томоохон төслүүдийн гүйцэтгэгчээр Хятадын пүүс, компаниуд олноор ажиллаж байна.

Б/ Хөрөнгө оруулалтын талаар

БНХАУ-аас 1990 оноос манай улсад хөрөнгө оруулалт орж ирсэн бөгөөд ихэвчлэн худалдаа, үйлчилгээний салбарт хөрөнгө оруулалт хийгдэж байсан.

Монголд оруулсан хөрөнгө оруулалтынхаа хэмжээгээр Хятад Улс сүүлийн 7 жил дараалан тэргүүлэх байрыг эзэлж байна.

1990-2004 онд Хятадын 1601 компани бүртгэгдэж, 457.6 сая ам.долларын хөрөнгө оруулсны дотор 2004 онд 125.9 сая ам.долларын хөрөнгө оруулж 2003 оны хэмжээнээс 2.7 дахин өссөн байна. Хөрөнгө оруулалтын байдлыг салбараар авч үзвэл, геологи, уул уурхайн салбарт 68.5%, худалдаа, нийтийн хоолны салбарт 24.1%, барилга байгууламж, барилгын материалын үйлдвэрлэлд 1.1%, хөнгөн үйлдвэрийн салбарт 0.6%, бусад салбарт 4.2% тус тус ногдож байна.

Сүүлийн үед Хятадын дотоодын зах зээлд уул уурхайн бүтээгдэхүүн, түүхий эдийн хэрэгцээ өсч байгаагаас манай уул уурхайн салбарт хөрөнгө оруулалт улам нэмэгдэх хандлагатай байна.

Хөрөнгө оруулалтын салбарт БНХАУ, ялангуяа Өвөр Монголын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх томоохон төслүүдийг хамтран хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

Цаашид Монгол, Өвөр Монголын худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагааг өргөжүүлэхтэй холбогдуулан дараах асуудлыг анхаарч үзэхийг хүсч байна. Үүнд:

1. Монгол, Өвөр Монголын худалдааг өргөжүүлэх, харилцан нийлүүлж байгаа барааны нэр төрлийг олшруулах, ӨМӨЗО-ны томоохон хөрөнгө оруулагчдыг Монголд өргөнөөр оруулах талаар арга хэмжээ авах;

2. Монголын нутагт ашигт малтмалын орд газруудыг хамтран ашиглах, үүнтэй холбогдсон дэд бүтцийн барилга байгууламжийг барьж байгуулахад хамтарч ажиллах;

3. “Замын-Үүд”-ийн эдийн засгийн чөлөөт бүс, ялангуяа дэд бүтцийн болон үйлдвэрлэл, аялал жуулчлалын барилга, байгууламжийг

барьж байгуулахад ӨМӨЗО-ны компани, пүүсүүдийг өргөнөөр оролцуулах;

4. Хоёр талын худалдаа, хөрөнгө оруулалтыг дэмжих зорилгоор Улаанбаатар хотод ӨМӨЗО-ны Худалдаа, хөрөнгө оруулалтын төвийг, Хөх хотод Монголын Худалдаа, хөрөнгө оруулалтын төвийг байгуулах асуудалд дэмжлэг үзүүлэх;

5. Хөх хотын Нефтийн үйлдвэрээс Монгол Улсад нийлүүлж байгаа нефть бүтээгдэхүүн, ялангуяа бензиний хэмжээг нэмэгдүүлэх талаар дэмжлэг үзүүлэх зэрэг болно.

В/ Бүс нутгийн хамтын ажиллагаа

ӨМӨЗО-ны 6 аймаг, 8 хот, 15 хошуу, Монгол Улстай хил нийлэн амьдарч, Монгол Улс, БНХАУ-ын хилийн зурваст байнгын болон түр хугацаатай ажилладаг 10 боомтын 8 нь ӨМӨЗО болон Монгол Улстай хиллэж буй бүс нутагт хамаарч байгаа юм.

ӨМӨЗО болон Монгол Улсын хоорондын худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагаа 1980-аад оны дунд үеэс эхэлж эрчимтэй хөгжиж ирсэн.

Хоёр талын гадаад худалдаа тогтвортой хөгжиж 2001-2003 онд ӨМӨЗО-той хийж байгаа гадаад худалдааны нийт эргэлт 711,6 сая ам доллар /2001 онд 279,0 сая ам.доллар, 2002 онд 210.0 сая ам.доллар, 2003 онд 222,6 сая ам.доллар/ болж өмнөх 3 жил /606,5 сая ам.доллар/-ээс 20 орчим хувиар нэмэгдэв.

Судалгаанаас үзвэл одоогийн байдлаар Өвөр Монголоос Монголд экспортлож байгаа барааны хэмжээ Хятадаас Монголд гаргаж буй экспортын 70 орчим хувийг эзлэж байна.

Монгол Улсын Засгийн газар, БНХАУ-ын Засгийн газар хооронд 1994 онд байгуулсан “Экспорт, импортын барааны чанарыг баталгаажуулах, харилцан хүлээн зөвшөөрөх талаар хамтран ажиллах хэлэлцээр”-ийн хүрээнд ӨМӨЗО-ны үйлдвэрүүдээс Монгол Улсад нийлүүлж байгаа бүтээгдэхүүнд Монгол Улсын Үндэсний тохирлын тэмдэг олгох, баталгаажуулах ажлыг зохион байгуулж эхэлсэн.

Бугатын элсэн чихрийн үйлдвэрийн бүтээгдэхүүнд анхны зөвшөөрлийг 2002 онд олгож, энэ үйлдвэр Монголын элсэн чихрийн хэрэгцээний 70 шахам хувийг хангаж байна.

Үүнээс хойш Баяннуур аймгийн “Хэн фэн” гурилийн корпораци, болон “Жинчуань” компани, Улаанцав аймгийн “Улаан” цементийн үйлдвэр, Хөххотын “Монгол үхэр” сүүн бүтээгдэхүүний корпорацийн

бүтээгдэхүүн Монгол Улсын Үндэсний тохирлын тэмдэг хэрэглэх эрхтэй болж гурил, сүүн бүтээгдэхүүн, шар айраг, цемент зэрэг чанар сайтай бүтээгдэхүүнийг Монгол Улсад нийлүүлж байна.

Нефтийн бүтээгдэхүүний нийлүүлэлтийг тогтвортой байлгах зорилгоор Хөххотын Нефтийн үйлдвэрээс авто бензин, дизелийн түлш худалдан авах боломжийн талаар судалгаа хийж, Хөх хотын Нефтийн үйлдвэрийн удирдлага болон Хятадын “Petrochina” корпорацийн холбогдох албад, ажилтантай санал солилцон зохих нөхцөл бүрдсэн нөхцөлд жилд 200000 тонн хүртэл нефтийн бүтээгдэхүүн нийлүүлж болно гэсэн тохиролцоонд хүрсэн.